

Met beleid

Situering

In deze les staat de gedachte centraal, dat Kerk en Samenlevingswerk erbij is gebaat indien het goed in de structuur en in het beleid van de parochie is verankerd. Het werk wordt daardoor onttrokken aan het toeval; toeval dát er mensen zijn die het dragen, toeval dát aan sommige zaken wel en aan andere geen aandacht wordt geschonken.

Kerk en Samenlevingswerk zou niet van toevalligheden aan elkaar moeten hangen; daar is het te belangrijk voor.

Om te kunnen zien hoe het Kerk en Samenlevingswerk in de organisatie van de parochie moet worden opgenomen, gaan we allereerst kijken hoe de organisatie van een parochie in elkaar steekt: waarmee houdt ze zich bezig, hoe streeft ze haar doelen na en hoe kan ze sturen. Als dat helder is kunnen we het Kerk en Samenlevingswerk intekenen.

Wie zich met kennis van zaken verdiept in de organisatie van de parochie, draagt bij aan het veiligstellen van het belang, de voortgang en de aandacht van/voor het Kerk en Samenlevingswerk.

We zullen in deze les laten zien, dat kennis van de organisatie en de inordening van het Kerk en Samenlevingswerk in de organisatie de kwaliteit en continuïteit van het Kerk en Samenlevingswerk ten goede komen.

Let wel: deze module is gebaseerd op een parochiemodel, die in sommige bisdommen op dit moment aan het veranderen is door profilering van pastorale beroepskrachten en door ander vrijwilligersbeleid. De doelstelling van deze module blijft wel van kracht.

De lesmodule is voor een groot gedeelte gebaseerd op de geluidsfragmenten die u onder “lees meer” kunt vinden.

Opzet

Aan de hand van een schematisch overzicht zetten we uiteen aan welke taken een parochie tenminste aandacht moet besteden.

We laten zien hoe noodzakelijk het is, dat de taken vanuit een samenhangend beleid worden opgepakt. Dat de sturing vanuit beleid vruchtbaar is, blijkt vervolgens uit een praktijkvoorbeeld, dat op de cassetteband staat. Het voorbeeld stelt vragen aan ons: zien we hoe een en ander hier is georganiseerd en begrijpen we wat daarvan het nut is? We gaan tevens na in de vorm van een oefening hoe het Kerk en Samenlevingswerk in onze parochie is georganiseerd en waar die organisatie verbeterd kan worden.

1. plenaire inleiding over kerntaken parochie (tekst 1 en 2)
2. introductie op de cassetteband en vormen subgroepen
3. eerste fragment en opdracht in subgroepen (tekst 3)
4. tweede fragment en opdracht in subgroepen (tekst 4)
5. derde fragment en gespreksvraag in subgroepen
6. rapportage
7. evaluatie, afsluiting

1. Plenaire inleiding over kerntaken parochie

Tekst 1 en 2 worden behandeld en besproken.

Besteedt u aandacht aan de drie kanttekeningen. Als schema en tekst duidelijk zijn, ga dan:

- a. het schema te vergelijken met de structuur van hun eigen parochie.
- b. aan te wijzen waar zijzelf op grond van hun werkzaamheden in het schema 'zitten'. Beide opdrachten beogen de deelnemers enigermate met de indelingen vertrouwd te maken; daarom hangt het van het inzicht van de deelnemers af of beide opdrachten werkelijk moeten worden behandeld.

2 Introductie op de cassetteband

We hebben nu in theorie gezien wat de kerntaken van een parochie zijn.

Nu proberen we te zien hoe deze taken in praktijk worden uitgeoefend binnen een Kerk en Samenlevingsproject. In dit programma-onderdeel wordt dat geoefend aan de hand van een praktijkvoorbeeld op de cassetteband. Er worden drie geluidsfragmenten afgeluisterd en na elk fragment wordt een oefening gemaakt in een subgroep aan de hand van de opdracht in het deelnemersboek. Tussen fragment 1 en 2 is de pauze. De drie fragmenten schetsen de ontwikkeling van het Kerk en Samenlevingswerk binnen de Fabianus & Sebastianusparochie in Apeldoorn. De bedoeling van het praktijkvoorbeeld is te ontdekken dat 'iets doen voor de samenleving' meteen inhoudt 'iets doen aan jezelf als parochie'.

Deze stelling blijkt bij nader inzien ook omkeerbaar.

In drie stukjes wordt getoond hoe nodig het is, dat een parochievergadering

- beleid maakt
- goede opdrachten geeft
- terugkoppeling organiseert, zowel voor het Kerk en Samenlevingswerk als voor de andere kerntaken van de parochie.

Opmerkingen

Alvorens over te gaan tot het beluisteren van deze fragmenten, zijn er de volgende kanttekeningen:

1. de geluidsband geeft het beeld van een 'geslaagd' project; de boodschap is evenwel niet dat wie dit Apeldoornse model klakkeloos overneemt óók zal slagen!

Het is goed dat de deelnemers in de gaten hebben welke *methode* er hier is gevolgd, maar in deze les staat niet de methode maar *de organisatie en het beleid* van het werk in de aandacht. Laat u dus niet op een dwaalspoor brengen!

2. De aard van de oefeningen bij de drie fragmenten op de band maakt:

- dat het leereffect meer zit in het doen van de oefening zelf dan in het (plenaire) nagesprek
- dat de oefeningen eventueel in de eigen parochie worden uitgediept (gebruik de opdracht thuis nog eens!)
- dat mensen uit één en dezelfde parochie het best bij elkaar kunnen gaan zitten.

3 Tenslotte deelt u zich als deelnemers op in kleine groepen en neemt u tekst 3 alsmede pen en papier voor zich. Het is goed om tijdens het luisteren alvast trefwoorden op te schrijven.

3 Eerste fragmenten opdracht in subgroepen

Het eerste fragment van de geluidsband duurt zeven minuten en beschrijft het volgende:

- Een parochieraad wil aandacht gaan besteden aan samenlevingsvragen. Daartoe bewandelt ze aanvankelijk de verkeerde weg.
- In tweede instantie kiest ze een andere manier om in aanraking te komen met de bedoelde vragen. Nu blijkt ze veel succesvoller te zijn, mede dankzij het feit dat er nu sprake is van een samenhangend beleid.

Na deze inleiding luistert u geconcentreerd naar de band. Na het eerste fragment voert u in de subgroepen de werkopdracht (A + B).

Schema A ziet correct ingevuld er zó uit:

	Wat was het beleid?	Wat werd er uitgevoerd	Wie droeg het?
1e poging	geen beleid flauwe vermoedens omtrent noden	niets systematisch	de pastor
2e poging	1. getroffen doen hun verhaal in het beleidsorgaan 2. de parochieraad zorgt dat zij 'getroffen' wordt 3. zij formuleert een langlopend K&S beleid voor alle geledingen 4. zij richt de groepen op die het gaan uitvoeren 5. zij wint de informatie in voordat ze de noden aanpakt	1. er wordt een zoekproces begonnen dat parochianen activeert 2. sleutelfiguren worden geïnterviewd 3. er worden buurtbewoners bezocht 4. de buurt wordt in kaart gebracht 5. het kader voor deze taken wordt gevormd 6. alles wat gehoord wordt, wordt vastgelegd 7. prioriteiten worden gekozen 8. dan wordt een 'nood' aangepakt	1. parochieraad 2. pastores 3. buurtbewoners 4. bezoekgroepen 5. cartotheekgroep 6. maatschappelijke organisaties

4. Tweede fragment en opdracht in subgroepen

Het tweede fragment duurt vijf minuten en beschrijft:

1. het planmatig *uitbouwen* van het zoekproces
2. het gelijktijdig oppakken van een concrete 'nood'.

Na deze toelichting volgt de werkopdracht (vraag 1 en 2) bij het tweede fragment, tekst 4 Vervolgens start u het geluidsfragment. Aansluitend werken de deelnemers in subgroepen. De beantwoording van de vragen luidt:

* de uitbouw van het beleid bestaat in:

1. Verbreding van het project van één buurt naar meerdere buurten.
2. Het oppakken én volhouden van concrete nodenleniging.
3. Het contact zoeken met belanghebbenden (personen en organisaties).

* de structurele verankering van het beleid bestaat in:

1. Het luisteren in de buurt is tot vast beleid geworden; er zijn parochie-contactpersonen gekomen in deze buurten.
2. De parochieraad heeft het Kerk en Samenlevingswerk als vast agendapunt met het oog op: coördinatie, organisatie, financiering.

5. Derde fragment en gespreksvraag in subgroepen

Het derde fragment duurt vijf minuten:

De belangrijkste verankering vindt plaats doordat de betrokkenen het Kerk en Samenlevingswerk zijn gaan begrijpen vanuit hun geloofsperspectief. In dit fragment horen we wat het Kerk en Samenlevingsproject met je 'geloof' doet.

Beantwoordt u na afloop van de band in tien minuten de volgende vraag te beantwoorden:

- wat heeft het Kerk en Samenlevingswerk gedaan met het geloof van deze geïnterviewden en welke effecten herkent u?

De beantwoording van deze vragen ligt niet vast, al is het wenselijk dat de deelnemers inzien dat hun interesse voor Kerk en Samenleving zich *verbreedt* tot andere sectoren van de parochie (liturgie, catechese), dat het bijdraagt tot het *samenvloeien* van het subjectieve geloof én de maatschappelijke gerichtheid, en dat het een *concretisering* van geloven teweegbrengt.

6. Rapportage

Rapporteert u per subgroep hoe men de vragen heeft beantwoord.

Kiest u één aspect om dat uitvoeriger te behandelen. Het aspect terugkoppeling bijvoorbeeld is erg belangrijk. Het is beter dit ene aspect uitvoeriger te bespreken, dan meerdere summier.

Tijdens het gesprek kan ook naar voren worden gebracht, waar mislukkingen sneller zullen optreden. Daartoe kan het ingebrachte materiaal van de subgroepen dienen. Ervaring leert dat mislukkingen vooral daar optreden waar

- a. geen onderscheid in kerntaken of sectoren wordt gemaakt;
- b. geen beleid ontwikkeld wordt;
- c. geen terugkoppeling plaatsvindt.

7. Recapitulatie

De recapitulatie aan het eind van deze les behelst niet alleen dat men onderscheid moet maken in kerntaken of sectoren, dat men aan beleid moet doen en dat terugkoppeling vereist is, maar ook het volgende:

De drie "p's" (programma, post, persoon).

Wat leren we vanavond over het *programma*?

- a. het programma in de Fabianus-Sebastianus ontstaat *uit* een zoekproces;
- b. het programma bestaat *in* een zoekproces.

Dus het programma van een parochie is het zoekproces *zélf* en het programma van de parochie is een inhoud, die in dat zoekproces gevonden wordt.

Dat zoekproces van de parochie - dus het formuleren van een beleid - ontstaat doordat men gaat luisteren en wel aan de basis, in de buurt.

Dat is het eerste wat in deze les wordt geleerd.

Beleid ontstaat door marktverkenning. Beleid ontstaat níet doordat mensen in opperste wijsheid een aantal thema's prikken.

Vervolgens leert het praktijkvoorbeeld, dat het beleid geformuleerd wordt door de parochievergadering en dat de groep Kerk en Samenleving niet los van de parochievergadering opereert, maar in opdracht van de parochievergadering. Als de groep Kerk en Samenleving het een en ander gevonden heeft, conclusies en aanbevelingen heeft geformuleerd, dan koppelt ze terug naar de parochievergadering en laat de parochievergadering bepalen wat er moet gebeuren. De parochievergadering formuleert dan een dubbel-beleid:

- een procedureel-beleid (ga zo verder in andere buurten)
- een inhoudelijk beleid (besteed aandacht aan alleenstaanden, randgroepjongeren enz.).

Wat betreft de "p" van "post": we zien - en dat is buitengewoon belangwekkend in het project Fabianus-Sebastianus - dat er een intense verwevenheid is van het Kerk en Samenlevingswerk en pastoraal opbouwwerk. Het stichten en instandhouden van een parochiële gemeenschap valt samen met het verrichten van Kerk en Samenlevingswerk! Het inrichten van een systeem van parochiecontactpersonen is de institutionalisering in de organisatie van de luisterfunctie en van de aandacht voor de samenleving. Zo zie je dat in een organisatie het opbouwen van een gemeenschap en het hebben van aandacht voor de samenleving vast worden gelegd. Je zou dat zó kunnen formuleren: de samenleving komt via interne bronnen van de Kerk aan bod. Je zou het ook nog anders kunnen formuleren: de organisatie beschikt over 35 posten, waarop luisterende mensen zitten, zodat de samenleving wordt gehoord en hetgeen wordt gehoord ook feitelijk wordt teruggekoppeld naar de parochievergadering.

En dan de derde "p". We zien in dit project dat de *personen*, die nodig zijn voor de bemensing van het programma, worden geworven in de uitvoering van het beleid. Het project betaalt als het ware zichzelf terug.

Al doende vindt men de mensen die nodig zijn.

Vervolgens leert dit project, dat mensen niet op voorhand Kerk en Samenlevingsgezind gemaakt kunnen worden, maar dat zij al doende als het ware bekeerd raken tot het Kerk en Samenlevingswerk. We zien, dat Kerk en Samenleving niet een bepaald soort bezigheid is, maar dat het een gezindheid, een optiek wordt die het handelen van de betreffende personen in alle facetten (liturgie, catechese, gemeenschapsofbouw enz.) gaat bepalen.

Bijlagen

Tekst 1

Kerntaken van een parochie

Het onderstaand schema biedt een overzicht van de taken, die een parochiegemeenschap op zijn minst dient op te vatten.

1a	1b	2	3a	3b	4
Verkondiging	Catechese	Liturgie	Pastoraat	Diaconie	Gemeenschapsopbouw
*prediking (evangelisatie) *evangelielezing als kennismaking *preek *kinderneven-diensten *eerste kennismaking met de bijbel en de traditie *enzovoort	*duurzame inleiding in de bijbel en in de traditie en leer van de kerk *bijbelse vorming *toerustings-cursussen *sacramenten-catechese (bij doop, huwelijk,...) *vormings-weekenden *enzovoort	*vieringen in de weekenden *vieringen rond belangrijke levensmomenten *andere liturgische vormen o.a.: -boetevieringen -gebedsdiensten -vespers -kruisweg	*onderling pastoraat o.a. via gespreksgroepen *voorbereiding/begeleiding van mensen door pastorale beroepskrachten o.a. rond doop, huwelijk, sterven, echtscheiding, arbeidsproblemen, ziekte. *enzovoort	*dienst aan de parochie/wijk i.v.m. samenlevingsvraagstukken, o.a. het MOV-werk, Vredesweek, .. *werkgroepen over armoede en arbeidsvraagstukken *Caritasgroepen *enzovoort	*contacten en Communicatie *welkomstgroepen *wijkcontactpersonen *wervingsgroep voor vrijwilligers *enzovoort

5. Voorwaardenscheppende taak van *Coördinatie, Beleid en Beheer*

op drie niveaus

- * inhoudelijk pastorale planning (op korte en lange termijn)
- * organisatie
- * financieel/materieel beheer

Dit werk wordt verricht door het *beleidsorgaan ter plaatse*) *parochievergadering/bestuur* samen met het personeel in vaste dienst (!)) *parochieraad/kerkbestuur*

Uit: 'Pastoraat in gedeelde verantwoordelijkheid', een werkboek over het functioneren van het vrijwilligerskader in het pastorale werk - D.P.C.-Utrecht, Zeist, juni 1985.

Tekst 2

Voor het goede begrip maken we drie kanttelingen bij dit schema.

1. *De geboden ordening is er één; er zijn er meer.* Vergelijk de volgende indelingen:

Het origineel

verkondiging	catechese	liturgie	pastoraat	diaconie	Gemeenschapsopbouw
1a	1b	2	3a	3b	4
5 : coördinatie, beleid, beheer					

variant 1

verkondiging	eredienst	dienst
1a + 1b	2	3a + 3b + 4
5 : coördinatie, beleid, beheer		

variant 2

leren 1a + 1b	vieren 2	handelen 3a, 3b, 4
5 : besturen		

variant 3

liturgie 1a + 2	katechese 1b	diaconie 3b	Gemeenschapsopbouw 3a + 4 + 5
--------------------	-----------------	----------------	----------------------------------

Het heeft weinig zin om te beweren dat het ene schema beter is dan het andere. In alle schema's wordt over Kerk en Samenleving hetzelfde gezegd - en dat is belangrijk voor deze les -:

- diaconie (of Kerk en Samenlevingswerk) behoort tot de kerntaken van de parochie; een parochie die aan dat type werk geen aandacht besteedt, blijft ernstig in gebreke;
- de afzonderlijke taken - dus ook het Kerk en Samenlevingswerk - worden geplaatst onder een samenhangend beleid, dat o.a. de afstemming van de taakuitoefeningen coördineert: 'losse' taken kent de parochiegemeenschap niet, ook niet als het om Kerk en Samenlevingswerk gaat!

2. Het bestuur bestrijkt drie terreinen:

- inhoud
- organisatie
- geld

Het is belangrijk om in te zien, dat het hier niet gaat om óf inhoud, óf organisatie, óf geld. In deze schema's staat, dat deze drie onlosmakelijk met elkaar verbonden dienen te zijn. Wie betaalt - bepaalt, en neemt dus de verplichting op zich om zich ernstig te verdiepen in de inhoudelijke strekking van zijn 'financiële beslissingen'.

3. Het schema doet geen uitspraak over de vraag wat we nu te zien krijgen in het schema.

We zien de taken die moeten worden aangepakt. Maar is het schema ook de plattegrond van een parochieraad? Valt dit model samen met het zogenaamde 'werkgroepen-model'? Het antwoord is: nee.

Er zijn ook parochieraden denkbaar, die gekozen worden uit vrije mensen - het zogenaamde 'vrij samengestelde model' - en er zijn ook parochieraden die functioneren op basis van gekozen wijk-, parochie- of buurtvertegenwoordigers. We stellen dus vast, dat de parochie weliswaar de aangegeven taken moet aanpakken, maar dat de parochieraad zélf verschillend kan zijn samengesteld.

Mogelijk is:

- een vrij gekozen model
- een werkgroepen-model
- een gekozen wijkvertegenwoordigers-model
- allerlei mengvormen.

Welke vorm men ook heeft gekozen, de taken zoals in het schema aangegeven blijven toch gewoon bestaan.

Oefenopdracht:

- a. Vergelijk de structuur van uw parochie met het schema: wat ontbreekt er eventueel in uw parochie?
- b. Bepaal wat uw werkzaamheden zijn en wijs aan waar u dus 'zit' in het schema.

Tekst 3

Werkopdracht bij het eerste fragment op de cassetteband u hebt gehoord hoe een parochieraad poogt Kerk en Samenlevingswerk te gaan doen. Aanvankelijk faalt zij, later is zij succesvol. Beantwoord de volgende vragen:

A

	Wat was het beleid?	Wat werd er uitgevoerd?	Wie droeg het beleid
1e poging			
2e poging			

B. Hoe is het Kerk en Samenlevingswerk in uw parochie opgezet: lijkt het op poging 1 of op poging 2?

Tekst 4

Werkopdracht bij het tweede fragment op de cassetteband u hebt gehoord hoe de parochie haar beleid heeft uitgebouwd en vastgelegd in haar structuur. Beantwoord de volgende vragen:

1. Waarin bestaat de uitbouw van het beleid?
2. Hoe is het beleid vastgelegd in de structuur van de parochie?